

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

2024-02-22

Rapportering av luftkvalitetsdata för 2023

Nu är det dags att rapportera resultat från mätningar av luftkvalitet från 2023.

- **Senast den 31 mars 2024** ska grunddata från mätningarna för hela föregående kalenderår (2023) skickas in till Naturvårdsverkets datavärd, tillsammans med uppgifter om datakvalitet och metadata. Rapporteringen sker i samma nyutvecklade rapporteringstjänst som förra året. Se rutan intill för de viktigaste nyheterna. En [detaljerad handledning](#) finns som stöd för rapporteringen.
- Kommuner som inte har mätdata att rapportera för 2023 för de respektive föroreningar som ingår i luftkvalitetsförordningen (2010:477) ska i stället redovisa resultat från modellberäkning eller objektiv skattning (alt. inledande kartläggning) **senast den 15 juni 2024**. Mer information om detta finns under rubriken ”Rapportering av modellberäkning och objektiv skattning” nedan. Särskilda instruktioner kommer att skickas ut i maj.

SNABBA FAKTA 2024

- Rapporteringen görs i datavärdens rapporteringstjänst <https://nationalaqa-reporter.smhi.se/>
- Saknar du inloggning, kontakta rapporteringluftkvalitet@naturvardsverket.se
- Både mätdata och metadata ska rapporteras för mätningar som genomfördes 2023.
- Metadata om stationer kan uppdateras i förväg. I samband med rapporteringen av mätdata redovisas även årliga metadata om själva mätningen.
- Mätdata läggs in i förproducerade excelmallar som laddas ner i rapporteringstjänsten under respektive station.
- Flaggnings av data sker automatiskt.
- Data ska vara kvalitetsgranskade innan rapporteringen, men granskas en extra gång av Reflab-mätningar innan de publiceras på [Datavärdsrapport luft \(smhi.se\)](#).

Innehåll

1. Vem ska rapportera?	2
2. Varför ska data rapporteras?	2
3. Vad ska rapporteras?.....	3
Mätdata.....	3
Metadata.....	3
Dokument.....	4
4. Hur ska data levereras?	4
5. Stöd vid kvalitetsgranskning och rapportering av mätdata och metadata	5
6. Vad händer med de data som rapporterats in?.....	6
7. Kommande rapporteringstillfällen.....	6
Resultat från modellberäkning och objektiv skattning – 15 juni	6
Preliminära förändringar i kontrollstrategin – 31 oktober	7
8. Mer information.....	7
Bilaga 1 – Kommande rapportering av resultat från modellering och objektiv skattning	8

1. Vem ska rapportera?

Kommuner som har genomfört mätningar under 2023 ansvarar för att resultaten från mätningarna rapporteras. Vem som i praktiken genomför själva rapporteringen kan variera från kommun till kommun, beroende på hur kontrollen har organiserats och vad som avtalats. Det kan antingen vara kommunen själv, en konsult eller en företrädare för samverkansområdet¹, om kommunen är med i ett sådant. Det är viktigt att ansvarsfrågan för rapporteringen är tydlig när mätningarna inleds samt i eventuella avtal.

2. Varför ska data rapporteras?

Genom Sveriges medlemskap i EU ställs det krav på kontroll av luftkvaliteten och rapportering av luftdata. EU:s luftkvalitetsdirektiv har genomförts i [luftkvalitetsförordningen \(2010:477\)](#) och [Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet \(NFS 2019:9\)](#). De bestämmelser som är mest relevanta när det gäller rapportering av mätdata är 3, 4, 6 och 36 §§ samt bilaga 6 i NFS 2019:9.

Ytterligare rapporteringstillfällen under året är 1) rapportering av resultat från modellering och objektiv skattning den 15 juni samt 2) rapportering av preliminära förändringar i kontrollstrategin den 31 oktober. Se mer nedan i avsnitt ”Kommande rapporteringstillfällen”.

Inrapporterade data tillgängliggörs hos Datavärden för luftkvalitet, Naturvårdsverket och EEA.

¹ Ett samverkansområde är en sammanslutning av kommuner som genomför kontrollen av MKN gemensamt enligt ett program för samordnad kontroll enligt 8-9 §§ NFS 2019:9 (programmet inkluderar en kontrollstrategi och ett kvalitetssäkringsprogram).

3. Vad ska rapporteras?

Följande ska rapporteras senast den 31 mars:

- Mätdata för 2023
- Årliga metadata för 2023 års mätningar
- Metadata för mätstation (kan uppdateras i förväg)
- Metadata för mätning (kan uppdateras i förväg)
- Dokument om samverkan och mätningar etc. (t.ex. kontrollstrategi och kvalitetssäkringsprogram)

Mätdata

Rapporteringsskyldigheten omfattar de föroreningar som ingår i luftkvalitetsförordningen (2010:477), i den mån mätningar har genomförts:

- Kvävedioxid (NO₂)
- Partiklar (PM10 och PM2,5)
- Svaveldioxid (SO₂),
- Kolmonoxid (CO)
- Bensen
- Bens(a)pyren (B[a]P)
- Arsenik (As)
- Kadmium (Cd),
- Nickel (Ni)
- Bly (Pb)

Utöver dessa föroreningar får även andra mätresultat rapporteras in, t.ex. kväveoxider (NO_x)/ kväveoxid (NO), ozon (O₃), VOC (totalt samt komponenter separat), partiklar (PM1), TSP (Total Suspended Particulates), sot (s.k. black carbon, BC), ultrafina partiklar (antal partiklar per kubikcentimeter) och PAH (totalt samt separata komponenter).

Data ska levereras i kvalitetsgranskat grundformat med högsta möjliga tidsupplösning (timme alternativt dygn, vecka, månad eller dylikt).

Om rapporterade data i ett senare skede behöver justeras, ska återrapporteringen ske snarast möjligt samt i fullständigt format.

Metadata

Förutom mätdata ska även årliga metadata med koppling till själva mätningen rapporteras, t.ex. osäkerhet, tidstäckning, datafångst, orsaker till förlust av data etc.

Det är även viktigt att de metadata om mätstationer och mätningar som tidigare rapporterats in till databasen är korrekta och aktuella, dvs. om mätstationen och dess omgivning. Det är en god idé att redan innan mätdata rapporteras gå in i rapporteringstjänsten och granska dessa och vid behov uppdatera eller korrigera. Ta hjälp av den nya handledningen, se avsnitt 4 och 5 nedan.

Dokument

En kommun som kontrollerar luftkvaliteten i form av mätning eller beräkning ska ha en kontrollstrategi och ett kvalitetssäkringsprogram. Om kontrollen sker inom ramen för ett samverkansområde ska samverkansområdet ha ett gemensamt program för samordnad kontroll som inkluderar en kontrollstrategi och ett kvalitetssäkringsprogram för samtliga deltagande kommuner.

Kontrollstrategin och övriga dokument ska redovisas genom webblänkar. Alla dokument utom årsrapporten ska avse innevarande kalenderår. Det är viktigt att eventuella avvikelser från kraven i förordning och föreskrifter framgår av kontrollstrategin.

Fotografier och kartor på mätstationen och dess omgivningar ska ingå i kontrollstrategin.

4. Hur ska data levereras?

Leveransen av data ska göras enligt grundstegen nedan. Notera att det tillsammans med det här brevet har skickats ut en [detaljerad handledning](#) med instruktioner steg-för-steg för hur rapporteringen ska gå till. Handledningen finns även på [Rapportera luftkvalitetsdata \(naturvardsverket.se\)](#).

1. Kontrollera att du har en inloggning till rapporteringstjänsten <https://nationalaqa-reporter.smhi.se/>. Om du saknar inloggning, kontakta rapporteringluftkvalitet@naturvardsverket.se. Ditt namn och ett tjänstemobilnummer behövs för att skapa inloggningen. Naturvårdsverket registrerar dig som användare och SMHI skickar en inbjudan till inloggningssystemet.
2. Logga in i tjänsten och bekanta dig med strukturen.
3. Gå in på [Mätstationer](#) under Stationer och mätningar i huvudmenyn och granska innehållet för dina stationer och mätningar. Uppdatera vid behov och spara. Det är särskilt viktigt att avsluta stationer och mätningar som inte längre är i bruk (avslutas genom att ange slutdatum).
4. Gå till [Översikt och mallar](#) under Rapportera mätdata. Under varje station finns det möjlighet att ladda ner en rapporteringsmall för mätdata som anpassats för den specifika stationen.
5. Fyll i dina rapporteringsmallar med aktuell detektionsgräns och mätdata för de enskilda mätserierna. Säkerställ att dina mätdata är noga kvalitetsgranskade innan du laddar upp dem på sidan [Ladda upp mätdata](#).
6. Gå till [Årliga metadata](#) och fyll i relevanta uppgifter för alla de enskilda mätserier/mätningar som ingick i dina rapporteringsfiler.
7. Gå sedan till [Nätverk och dokument](#) under Övriga uppgifter och lägg in webblänkar till dokument som kontrollstrategi, kvalitetssäkringsprogram etc. Kontrollera även att uppgifterna under [Organisation](#) och [Användare](#) är aktuella.
8. Gå även in på [Översikt och mallar](#) under Rapportera mätdata och kontrollera statusen för tidigare års rapporteringar. Kontrollera att det inte saknas data från era mätningar eller att det har status "Ej klar".
9. Vill du rapportera data för en ny station? Gå först in på [Mätstationer](#) under Stationer och mätning, där hittar du knappen +Ny mätstation, med vilken du kan registrera den nya mätstationen. På sidan [Mätningar](#) registrerar du därefter de mätningar som görs vid stationen – klicka på knappen +Ny mätning. Se till att ha så mycket uppgifter om stationen

och mätningarna (enligt bilaga 6 i NFS 2019:9) som möjligt tillgängliga innan du sätter i gång.

10. Vill du rapportera data från en ny mätning på en befintlig station, gå till sidan [Mätningar](#) och sök fram den aktuella stationen. Klicka på knappen +Ny mätning och registrera den nya mätningen, t.ex. PM10. Rapportera därefter mätdata och metadata enligt ovan.
11. Om din organisation utför kontinuerliga mätningar med automatiska mätinstrument, kan det även vara bra att gå in på [Realtidsdata status](#) och kontrollera att realtidsdataflödet ser bra ut för era mätstationer och att det inte finns kontinuerliga mätningar som inte rapporterar in data.

OBSERVERA att alla ändringar av befintliga uppgifter om mätstationer och mätningar som du gör i rapporteringstjänsten publiceras direkt i databasen. Mätdata och årliga metadata läses också in direkt i databasen, men publiceras inte förrän data är färdiggranskade.

Vid frågor, kontakta datavardluft@smhi.se och rapporteringluftkvalitet@naturvardsverket.se.

5. Stöd vid kvalitetsgranskning och rapportering av mätdata och metadata

För att rapporteringen ska gå så smidigt som möjligt, bör nedanstående vägledningar användas:

- Reflab-mätningars QA/QC manual
 - [Harmonisering QAQC – För luftkvalitetsmätningar i Sverige \(su.se\)](#)
 - Stöd och vägledning kring kvalitetssäkring av luftkvalitetsmätningar.
- Handledning – rapportering av mätdata till Datavärden för luftkvalitet
 - [Handledning rapportering av mätdata till Datavärden för luftkvalitet \(naturvardsverket.se\)](#)
 - Detaljerad vägledning och exempel kring hur mätdata och metadata ska rapporteras. Återkoppla gärna om något behöver förtydligas. Handledningen kommer att uppdateras successivt efter behov.
- Infoträff om rapportering av luftkvalitetsdata den 7 mars
 - Referenslaboratoriet för luftkvalitet, datavärden och Naturvårdsverket kommer även i år att arrangera en infoträff som stöd i rapporteringen. Syftet med träffen är att göra rapporteringen så lätt som möjligt genom att gå igenom vad som är viktigt att tänka på samt svara på vanliga frågor.
 - Det kan vara bra att ha genomfört åtminstone punkt 1 och 2 i listan ovan (avsnitt 4) inför träffen, dvs. att ha skaffat en inloggning och bekantat dig översiktligt med strukturen i rapporteringstjänsten. Titta även gärna i handledningen för rapporteringen (föregående punkt) och återkoppla vid träffen eller senare om något är otydligt.

Infoträff om rapportering av luftkvalitetsdata

Torsdagen den 7 mars kl 09.00-12.00 via Teams.

Möteslänk har skickats ut via e-post till kommuner och andra berörda. Kontakta rapporteringluftkvalitet@naturvardsverket.se vid frågor.

Frågor?

Vid frågor om kvalitetsgranskning och rapportering av mätdata och metadata, eller behov av stöd för att fylla i rapporteringsfilen, vänligen kontakta:

- Naturvårdsverket rapporteringluftkvalitet@naturvardsverket.se eller
- Reflab-mätningar reflabmatningar@aces.su.se

6. Vad händer med de data som rapporterats in?

Efter att kommunernas kvalitetssäkrade data har rapporterats in till datavärden händer följande:

1. April-maj – Referenslaboratoriet för luftkvalitet (Stockholms universitet) gör en ytterligare kvalitetsgranskning av data. Vid behov tas kontakt med berörd kommun och/eller berörd mätkonsult.
2. April-maj – Datavärden (SMHI) publicerar kvalitetsgranskade data i dataportalen och data blir tillgängliga på Datavärdskap för luftkvalitet | SMHI. Data publiceras automatiskt i dataportalen vartefter de blir godkända av referenslaboratoriet.
3. September – Naturvårdsverket och Datavärden rapporterar data till EU/EEA Europeiska miljöbyrån för publicering på European Air Quality Portal site (europa.eu).
4. Okt-dec – Naturvårdsverket uppdaterar diagrammen på Luften i Sverige (naturvardsverket.se) med de nya siffrorna.

7. Kommande rapporteringstillfällen**Resultat från modellberäkning och objektiv skattning – 15 juni**

Nästa rapporteringstillfälle är den 15 juni (37–38 §§ NFS 2019:9) och gäller då resultat från:

- Modellberäkning
- Objektiv skattning alternativt inledande kartläggning

Mer information om modellering och objektiv skattning som form av kontroll finns i Bilaga 1. Ytterligare information om själva rapporteringen kommer att skickas ut i maj.

Preliminära förändringar i kontrollstrategin – 31 oktober

Senast den 31 oktober ska kommunerna även rapportera preliminära förändringar i kontrollstrategin inför 2025 till Naturvårdsverket. Underlaget behövs för rapportering av Sveriges nationella utvärderingsstrategi till EU. Naturvårdsverket kontaktar berörda kommuner inför rapporteringen.

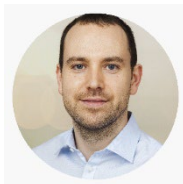
8. Mer information

På Naturvårdsverkets webbplats återfinns följande:

- [Allmän information om miljökvalitetsnormerna för utomhusluft](#)
- [Information om rapportering av luftkvalitetsdata](#)
- [Information om kontroll av luftkvaliteten](#)
- [Statistik om luft](#)
- [Startsida Luft](#)

Förordning, föreskrifter och vägledning återfinns via nedan angivna länkar:

- [Luftkvalitetsförordningen \(2010:477\)](#)
- [NFS 2019:9 Naturvårdsverkets föreskrifter om kontroll av luftkvalitet](#)
- [”Luftguiden”. Naturvårdsverkets handbok om miljökvalitetsnormer för utomhusluft, 2019:1](#)
- [Inledande kartläggning och objektiv skattning av luftkvalitet – Vägledning om kontroll av miljökvalitetsnormerna för utomhusluft \(naturvardsverket.se\)](#)

KONTAKTPERSONER – NATURVÅRDSVERKET

Matthew Ross-Jones

matthew.ross-jones@naturvardsverket.se

010 – 698 13 01

Stina Ausmeel

stina.ausmeel@naturvardsverket.se

010 – 698 17 50

Helena Sabelström

helena.sabelstrom@naturvardsverket.se

010 – 698 10 95

Bilaga 1 – Kommande rapportering av resultat från modellering och objektiv skattning

Vägledning om utförande och rapportering av modellberäkningar tillhandahålls av [Referenslaboratoriet för luftkvalitet | Referenslaboratorium för luftkvalitet - modeller vid SMHI](#).

Redovisning av resultat av objektiv skattning (eller inledande kartläggning) utgör miniminivå för rapporteringen. Eftersom alla föroreningar/miljö kvalitetsnormer ska kontrolleras på något sätt i alla kommuner, innebär det att kommuner och samverkansområden som inte har resultat från kontinuerliga mätningar eller modellberäkningar för vissa föroreningar ska göra en objektiv skattning eller inledande kartläggning för dessa. Exempelvis ska en kommun som har kontinuerliga mätningar av endast kvävedioxid (NO₂) och PM₁₀, alltså göra en objektiv skattning för de andra luftföroreningar som regleras i luftkvalitetsförordningen (2010:477) och som ska kontrolleras av kommunerna, dvs. PM_{2,5}, bensen, bens(a)pyren, kolmonoxid, svaveldioxid samt metallerna arsenik, bly, kadmium och nickel. I de fall där tillräcklig information om luftkvaliteten för en förorening saknas i en kommun eller ett samverkansområde ska en inledande kartläggning av halterna istället genomföras för att få en första insyn i kommunens luftkvalitetssituation och för att kunna fastlägga vilka krav som finns inför följande års kontroll.

I samarbete med Reflab - modeller har Naturvårdsverket tagit fram en särskild vägledning för att stödja de kommuner som behöver genomföra en objektiv skattning eller en inledande kartläggning: [Inledande kartläggning och objektiv skattning av luftkvalitet \(naturvardsverket.se\)](#). Denna särskilda vägledning om objektiv skattning och inledande kartläggning är avsedd att ge ”steg-för-steg”-vägledning och konkreta metoder som kan användas vid förberedelse, genomförande och redovisning av objektiv skattning och inledande kartläggning. Vägledningen uppdaterades i april 2022. Det är viktigt att kommunerna och samverkansområden tar hänsyn till den senaste versionen av vägledningen vid planering av inledande kartläggningar och objektiva skattningar under kommande år.

Som ett extra stöd i arbetet med objektiv skattning/inledande kartläggning har Reflab-modeller på uppdrag av Naturvårdsverket utvecklat ett webbaserat verktyg [VOSS – Verktyg för Objektiv Skattning med Spridningsmodellering | Referenslaboratorium för luftkvalitet - modeller vid SMHI](#) för preliminära bedömningar av halterna av PM₁₀ och NO₂ i gaturum, dvs. det första steget i processen. Verktyget är kostnadsfritt och finns tillgängligt via Reflab-modellers webbsida. De kommuner som har för avsikt att använda verktyget för objektiv skattning/inledande kartläggning för rapportering under 2024, rekommenderas att förbereda de uppgifter som kommer att behöva matas in i verktyget.

I januari 2024 lanserade även SMHI [Nationell modellering av luftkvalitet | SMHI](#), ett modelleringsverktyg som tagits fram i samarbete med Naturvårdsverket och Trafikverket som stöd till bl.a. kommuner i deras luftarbete. Resultaten från modelleringen kan bland annat användas som underlag till objektiv skattning och inledande kartläggning.